

ФЕНОМЕН ВИДАТНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПІВАЧКИ ІРИ МАЛАНЮК

8. Педагогические идеи Роберта Оуена. – М., 1940. – 264 с.
9. Песталоцци И.Г. Трудовая народная школа // Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1981. – Т. 1. – С. 249 – 321.
10. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или О воспитании. – М., 1896. – 324 с.
11. Толстой А.Н. Ромену Роллану / Педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1989. – С. 497 – 503.
12. Ушинський К.Д. Праця в її психічному і виховному значенні // Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. – К.: Рад. школа, 1983. – Т. 1. – С. 104 – 120.
13. Ярмаченко М. Продуктивна праця учнів // Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 379 с.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2008.

УДК 7.071.2 (477) “ХХ”

Марія Лев, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ФЕНОМЕН ВИДАТНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПІВАЧКИ ІРИ МАЛАНЮК

У статті висвітлюється феномен вокальної творчості, оперно-сценічної та педагогічної діяльності української співачки світового рівня Іри Маланюк, ім'я якої у радянські часи було заборонене. Розглядаючи універсалізм виконавської майстерності видатної артистки, особливо підкреслюється її патріотизм та необхідність вивчення, популяризації й введення у сучасну педагогічну практику її вокального мистецтва.

Ключові слова: оперні жанри, співані твори, вокально-виконавська творчість.

Постановка проблеми. У невидимій боротьбі за ідентичність національних культур, яка точиться у світі безупинно, в історії української культури, рівно ж і музичної, залишається багато білих плям, які потрібно заповнювати, вивчаючи її регіональні особливості, відновлюючи несправедливо забуті імена, вводячи у практичний виконавський і педагогічний обіг замовчувану спадщину як народну, так і професійну, вивчаючи здобутки української діаспори.

Ім'я Іри Маланюк зі Станіслава, співачки світової слави, є знаковим, або харизматичним, завдяки величезному авторитету, яку вона своїм талантом, невтомною й жертвовною працею здобула як в українських діаспорних колах, так і у широкій міжнародній спільноті.

В Україні це ім'я стало відоме тільки на початку 90-х рр. ХХ століття, і, з того часу, безупинно поширюється популярність її вокальної творчості, яку необхідно впровадити як у педагогічну, так і виконавську практику. Відтак зростає і необхідність наукового осмислення життєвого шляху й вокально-виконавської творчості Ірини Маланюк.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей життєвого шляху та творчого портрету І. Маланюк, співачки меццо-сопрано, яскравої представниці українсько-австрійської діаспори.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вперше (протягом повоєнного періоду) співачка потрапила в Україну на початку 90-х років ХХ ст. З цього часу і починаються спроби зібрати про неї матеріал і науково осмислити його. Так, крім низки газетних публікацій, пов'язаних з візитом І. Маланюк в Україну, у 1994 з'являється перша монографічна розвідка доктора мистецтвознавства, професора Львівської консерваторії С. Павлишин [9], 1999 у Відні виходять друком мемуари І. Маланюк (2001 у Львові – українською) [5], пише спогади про неї видатний “український австрієць” диригент і композитор Андрій Гнатишин [2], а також славний український співак в Європі і майже невідомий в Україні – Мирослав Скала-Старицький [7], крім того описують українську співачку М. Головащенко [3] та М. Черепанин [11], час від часу, у зв'язку з Вагнерівськими фестивалями у Львові про неї згадують львівські газети [6]. Інформацію про всеукраїнський вокальний конкурс імені

І. Маланюк (2007) у Івано-Франківську (на базі Інституту мистецтв Прикарпатського педагогічного університету ім. В. Стефаника) подають місцеві часописи та Інтернет. Однак ці розрізнені публікації не створюють цілісної картини життя і творчості І. Маланюк.

Виклад основного матеріалу. Важко знайти відому оперну сцену, на якій би не виступала Іра Маланюк. Вже у 25-річному віці про неповторний голос українки з'явилися перші рецензії у пресі Відня. Репертуар співачки настільки широкий і багатий, здається нема в класичній вокальній музиці композитора, до якого б вона зверталася у своїй творчості.

Майбутня велика співачка народилася 29.01.1919 року у Станіславові. Від 6 років вчилася грати на фортепіано, від 16 – співати. Була ученицею консерваторії при Польському Музичному Товаристві ім. С. Монюшка у Станіславові. Її першим документованим виступом, як подає С. Павлишин, були оперні фрагменти з “Веселих кумушок” Ніколаї у Станіславові 1936 року [9, 9]. Самій І. Маланюк, як описує у автобіографії цей період, найбільше запам'яталася роль Філіп'євни з “Євгенія Онегіна” та участь у хорових сценах з “Богеми” [5, 29]. Тоді ж її вперше помітила музична критика і тоді ж почалося її марення музикою. Іра прагне вчитися тільки у знаменитого баса Адама Дідура¹. Протягом двох років вона перебувала на всіх його заняттях. А вже у травні 1939 р. з успіхом виступає на сцені Львівського оперного театру у концерті, який А. Дідур влаштував силами своїх вихованців, І. Маланюк співає Амнеріс (“Аїда” Дж.Верді). Для неї це був дебют, а для А. Дідура – прощання зі Львовом. У числі чотирьох кращих учнів, початкуюча співачка підписує контракт з Варшавською оперою як стажер². Це дає їй

можливість і далі займатися в Адама Дідура, який очолив Варшавську оперу. Приготування партії Льолі у “Сільській честі” Масканьї перервав початок війни.

Повернувшись з Варшави у Станіславів пішки (!), бере участь у концертах, співає по радіо, а в сезоні 1940 – 1941 рр. І. Маланюк вже солістка Львівської опери (партії Нянї в “Євгенії Онегіні”, Терпелихи у “Наталці Полтавці”, Даші в “Тихому Доні” Дзержинського). Продовжуючи вдосконалювати свій голос вона навчається у професора Львівської консерваторії Л. Улуханової³ і приватно – в Олескої. У Львівській опері, яка продовжує працювати і під час німецької окупації, ставилися⁴ “Травіата”, “Аїда”, “Сільська честь”, “Продана наречена” та інші опери. Крім того, у цей період співачка збагатила свій репертуар обробками народних пісень Ст. Людкевича, творами українських композиторів М. Лисенка, Я. Степового, Д. Січинського, В. Матюка та ін.

В лютому 1944 року молода артистка у віці 25 років виїжджає на студії до Відня, де вдосконалюється у Віденській музичній академії у відомого професора Анни Бар-Мільденбург (свого часу славної співачки у Вагнерівських операх), яка навчала її не тільки співу, вона вимагала виражати в ньому своє внутрішнє “я”. Часто повторювала: “... твої очі – це вікно душі, мусиш широко їх відкрити і дивитися на людей, коли співаєш” [5, 58]. Багато працює над собою і навіть під час літніх канікул І. Маланюк – учасниця музичних курсів Моцартеуму у Зальцбурзі.

Репертуар співачки, постійно поповнюється. Вона захоплюється легкістю музики В.А. Моцарта, вивчає партії з опер італійських композиторів, співає в операх Р. Вагнера, музика якого особливо хвилює й притягає молоду співачку. Музична мова його опер кардинально відрізняється від

¹ Дідур Адам (1874 – 1946) – польський оперний співак (бас), режисер і педагог. Виховувався в родині українського педагога, який його усиновив. Співу навчався приватно у В.Висоцького у Львові (1892 – 1894), удосконалювався у Ф. Емеріха в Мілані (1894). Володів феноменальним голосом широкого діапазону, першокласною дикцією і бездоганною вокальною технікою. Соліст європейських (1894 – 1906) оперних театрів, “Манхеттен Опера” (Нью-Йорк, 1907 – 1908), “Метрополітен-опера” (Нью-Йорк, 1908 – 1932), з великим успіхом гастролює у Пд. Америці, Парижі, Генуї, Відні, Варшаві, Кракові, Львові, Петербурзі, Москві, Києві, Одесі, Харкові, Лондоні, Чикаго, Монреалі та ін. В репертуарі понад 23 оперні партії, твори українських, російських та зарубіжних композиторів. У 1920 на фірмі “Пате” записав на платівку дві українські народні пісні в обробці Цимбаліста. З 1932 – 1939 – художній керівник Львівської опери та педагог консерваторії Польського музичного товариства. Серед учнів, крім І. Маланюк, – В. Котуляківна-Кальма, Є. Зарицька та ін. У 1939 – 1944 – директор Варшавської, а у 1945 – 1946 – Катовіцької опер [4, 89 – 90].

² Цим шляхом пройшли й інші українські співаки, в тому числі славетна Соломія Крушельницька.

³ Л. Улуханова – учениця О. Мишуги (навчався у В. Висоцького), почала викладати вокал у вищих навчальних закладах Львова у 30-х роках поряд з О. Бандрівською. Серед її найвідоміших учнів – М. Скала-Старицький (1909 – 1969).

⁴ окремо для німців німецькою мовою (у п'ятницю-суботу-неділю) та українською – для місцевого населення (у всі інші дні тижня), якщо ж разом – то кращу частину залу відгороджувала стрічка з написом “тільки для німців”.

традиційного італійського мелосу, партії надзвичайно складні для вивчення та виконання. Та за допомогою концертмейстера Марти Візенталь опрацьовує партії Вагнера “слово за словом” [4, 58], постійно відвідує театр, вбираючи спів та гру видатних митців. Репертуар, “який вона вивчила з А. Бар-Мільденбург, охоплював ті ролі, що відтак стали у неї провідними” [9, 12]. Ці яскраві оперні партії повністю відповідали характеру та внутрішньому настрою співачки, її натурі. Однак в умовах війни отримання постійної посади оперної солістки було неможливе, тому вона виступає у всіляких концертах, авторських вечорах композиторів і поетів.

Нарешті, 1945 отримує запрошення працювати в оперному театрі м. Грац⁵, де співає до осені 1947 й стає улюбленицею грацької публіки. Тут вона співпрацює і захоплюється славетною Марією Чеботарі⁶. Водночас веде інтенсивну концертну діяльність, виступає по радіо з творами Лисенка, Січинського, Лопатинського, українськими народними піснями, бере участь у Шевченківському концерті та святкуванні 50-річчя заснування українського студентського товариства “Січ”. Преса уважно стежить за її творчим поступом, відмічаючи кожен значний крок захопленими коментарями.

1947 – 1952 І. Маланюк працює за контрактом у Цюрихській опері, де опановує все нові партії. Її неймовірною працездатністю захоплюється преса. Так, протягом одного 1947 року І. Маланюк співала у 88 виставах [2, 175], а у сезоні 1950/1951 рр. – 100 разів, інколи цілими тижнями щодня, у трьох або й чотирьох ролях! [9, 31]. У цей період вона сприяє приїзду до Цюриху українського тенора М. Скала-Старицького⁷, який виступив з нею в “Ріголетто” Верді.

Користуючись правом, згідно контракту, як і в Граці, виїжджати на гостинні виступи в інші міста й країни, з величезним успіхом І. Маланюк

виступає на європейських найпрестижніших музичних фестивалях (Візбаден, Байройт) та в оперних театрах (Бельгія, Рим, Неаполь, Мілан, Флоренція, Мюнхен та ін.).

Приходять запрошення з різних театрів Європи. Оперні виступи чергуються з концертними, її календар заповнений до краю. Дивовижна обдарованість поєднується в неї з амбіцією, з прагненням здобувати нові цілі. Творче життя вирує, наша співачка фігурує на фотографіях в газетах, відгуки про її голос і майстерність лине не лише в Європі, а й у світі. Популярності сприяє радіотрансляція опер фестивалів на всі континенти світу.

Восени 1952 І. Маланюк – у Буенос-Айресі у знаменитому театрі Колон, “де перед першою світовою війною збирала оплески Соломія Крушельницька” [9, 44]. Вона співає Дорабелу у “Так поступають всі” Моцарта та Іродіаду в “Саломеї” Р. Штрауса. Аргентинська преса захоплена нею, а українська ще й підкреслює її патріотизм, наводячи її слова “... як буду виступати, то очевидно ніколи не забуду також про український репертуар. Хочу служити Україні тим, чим можу: буду співати для неї і про неї! ... Мрію закінчити свою кар’єру виступами в операх вільного Києва і Львова” [Цит. за: 9, 46].

З 1952 до 1970 – мюнхенський період української співачки. Тут у 1957 році німецький уряд відзначає її званням “Каммерзенгерін”⁸, а у 1965 році, вже австрійський уряд – “Почесним хрестом знання і мистецтва”⁹. Вона виступає в операх Р. Штрауса: Мушель в “Єгипетській Єлені”, Аделаїда в “Арабеллі”, Дріада в “Аріадні в Накосі”, радо береться за партію Корнелії в “Юлії Цезарі” Ф. Генделя. Часто виступає по радіо. Вражений її співом у “Трубадурі” видатний український співак Михайло Дуда так писав у рецензії: “Сьогодні не доводиться багато говорити про самий голос Ірини Маланюк, бо вона володіє ним бездоганно... треба подивляти її дикцію. Такої

⁵ Тут вона – Азучена в “Трубадурі”, Ульріка у “Балі-маскарад”, Магдалена в “Ріголетто” Верді, Дорабелла у “Так поступають всі” та Керубіно у “Весіллі Фігаро” Моцарта, Вальтрауга у “Валькірії” та Кундрі у “Парсіфалі” Вагнера, Паж у “Саломеї” та Гея у “Дафне” Р. Штрауса, Кармен в однойменній опері Бізе та багатьох інших.

⁶ Як подає А.Гнатишин, Марія Чеботарі (Чеботарів) мала українське походження [2].

⁷ Один із найвидатніших пропагандистів української музики за кордоном. В репертуарі: твори Лисенка, Степового, Стеценка, Людкевича, Барвінського, Н. Нижанківського, Січинського, українські народні пісні. Щорічно виступав на Шевченківських ювілеях, певний час очолював товариство ім. Т. Шевченка у Парижі. У 1963 заснував приватну вокальну студію у Парижі, де викладав до самої смерті. Записав багато платівок на французьких та американських фірмах, в тому числі з українськими народними піснями та аріями з опер композиторів світу [4, 277 – 278].

⁸ Kammer­sängerin – буквально “придворна співачка”, посада, яка колись надавалась королем. І сьогодні це є найвищим відзначенням для вокалістів Німеччини і Австрії. Відповідає, певною мірою, нашому титулові “народний артист”.

⁹ Згодом, 1973 року, австрійці надають І. Маланюк ще один титул “Каммерзенгерін”. Отже, це найвище відзначення для оперних співаків в німецькомовних країнах українська співачка отримала двічі, як підтвердження її надзвичайних досягнень і величезної невтомної праці.

чіткої й перфектної дикції в німецькій мові немає ані одна німецька оперна співачка. Музичність нашої землячки розвинена до завершеної зрілості. Її талант і набуті знання дають їй можливість досконало відтворювати співані нею твори...” [Цит. за: 2, 178].

Мюнхен приніс співачці нові мистецькі тріумфи. Виконання ролі Леді Макбет в однойменній опері Дж. Верді викликало особливе захоплення. Писали, що Іра Маланюк належить сьогодні до найбільш знаних співачок у світі, що в цій ролі українська артистка блискуче продемонструвала свій дивовижний голос, однаково гарний від альтових глибин до сопранового регістру, що зуміла блискуче поєднати Шекспіра і Верді [9, 47].

Не менш цікавою її партією був і Орфей в однойменній опері Глюка. Рецензенти відзначали: “Іра Маланюк у своїй появі ідеальний Орфей, шляхетна у міміці, жестах, вона співає насиченим модульованим у барві голосом ... Її розкішний альтовий голос мав тут багаті можливості розкриття” [Цит. за: 9, 50].

Подиву гідними були її швидкі переходи від стилю до стилю в оперному жанрі, опанування складної сучасної музики на межі жанрів – ораторії, симфонії, сольного співу.

Від 1956 виступає також у віденській державній опері з найкращими співаками та диригентами. Гастролює Міланом, Парижем, Лондоном, Берліном, Кельном, постійна учасниця фестивалів у Байройті та Зальцбурзі. Творча доля не раз дає їй можливість співати поряд з найвидатнішими співаками й диригентами світу¹⁰. Мала і тріумфальні виступи в Ла Скала, найпрестижнішому оперному театрі для співаків усього світу, з найкращим виконавським складом: з Ренатою Тебальді, Джузеппе ді Стефано, Етторе Бастіаніні під керуванням Артура Родзінського.

З відновленням виступів співачки у Австрії¹¹ у пресі з’явилася ціла низка статей про неї. Знаменитий диригент Бруно Вальтер запрошує І. Маланюк до спільних виступів під час всесвітньо-відомого Зальцбурзького музичного фестивалю. А далі гастролі по Європі.

Тим часом виступає в надзвичайно важких для голосу вагнерівських партіях, записує на платівки “Кармен” і “Трубадура” у Кельні, співає Дорабеллу і Марселіну в операх Моцарта по женецькому телебаченні (1960)¹². Виступає у Цюріху у новій ролі – камерної співачки. Всіх критиків подивляють вміння цієї великої оперної співачки у цілком новому для неї своєрідному світі пісні, стильову різноманітність програми. Ірина Маланюк захопила слухачів вже самим чаром пісень і пречудовою музичальністю. В українських піснях відразу відчувається, що вона співає своєю рідною мовою, що сприймається як безсумнівно справжнє. Поряд з піснями зарубіжних композиторів щиро звучали “Дума про Нечая” Д. Січинського, “Ой, люлі, люлі” М. Лисенка, “Ой поля, ви поля” В. Барвінського і “Жита” Н. Нижанківського – музика від серця і батьківщини співачки!

Весною 1972 року виступає для українців США та Канади. Після концерту Улас Самчук привітав її промовою поетичного змісту і щирого зворушення: “Наша сьогоднішня гостя належить до породи чарівниць. У тій залі, де ми її слухали, її звуки чарували нас до заніміння” [Цит. за: 9, 93].

Активна вокально-виконавська діяльність І. Маланюк триває до середини 70-х рр. Останній виступ у Відні у державній опері 25 жовтня 1973 р., а у Народній опері¹³ – 22 жовтня 1975 р.

Виступ з українським репертуаром 14 травня 1976 року у Відні був останнім прилюдним концертом¹⁴ Ірини Маланюк. Програма складалася головно з обробок українських народних пісень, до яких давала пояснення німецькою мовою Елеонора Вітошинська.

Відтак вона перейшла до педагогічної діяльності¹⁵ і як попередньо на сцені, вона й тут досягла вершин. На педагогічну працю Іра Маланюк була запрошена на початку 1970 року¹⁶. Вихована в руслі італійського бельканто, Маланюк-педагог була прихильницею методики італійської вокальної школи, водночас вона спиралась на найновіші наукові дослідження голосової емісії, музичної психології, поєднуючи

¹⁰ Лізою делла Каза, Марією Чеботарі, Ренатою Тебальді, Джузеппе ді Стефано, Маріо дель Монако, Леонією Різанек, Етторе Бастіаніні, Д. Фішер-Діскау та ін., під батуту Г. фон Карояна, П. Хіндемита, К. Бема, Г. Кнаппертсбуша, Р. Кемпа, В. Фуртвенглера, Ф. Мюнха, А. Родзінського, Б. Вальтера та ін.

¹¹ На це І. Маланюк відважилася тільки після закінчення радянської окупації Відня і виведення військ.

¹² З кінця 50-х все більшу увагу приділяє концертним виступам.

¹³ Як вказує співачка у своїй автобіографії, вона виходила на сцену двох віденських оперних театрів за весь час праці у них 482 рази [5, 233].

¹⁴ Разом з гітаристом Лео Вітошинським.

¹⁵ Крім педагогічної діяльності, І. Маланюк – постійний член журі різноманітних міжнародних вокальних конкурсів.

¹⁶ 1971 – вона надзвичайний, а 1974 – 1991 – звичайний професор Музичної академії в Граці, що приблизно відповідає нашому “виконуючий обов’язки професора” та професор.

навчання техніки співу з розкриттям суті виконуваних творів.

З її класу протягом 1971 – 1991 рр. вийшло понад 100 студентів різних національностей¹⁷. Цікаво й те, що зірка оперної сцени навчала не оперного співу, а камерного, бо найскладнішою справою, вважала І. Маланюк, є виконання пісень, романсів, витонченої, інтимної музики, що вимагає великого співацького досвіду, ерудиції, знання психології.

Програми концертів та дипломних іспитів студентів класу Маланюк вказують на широкий стильовий діапазон виконуваних авторів різних епох від бароко до сучасності, від XVII до XX століття¹⁸. Професор не обмежувалася пісенними вечорами, її учні брали участь у спільних камерних концертах, які дуже стимулювали працю виванців.

Починала з Моцарта, вчила легкості і природності у звукодобуванні, плинності ведення голосу. Далі йшла музика бароко (Монтеверді, Бах, Гендель). Відтак “італійська школа співу сама собою вела до вірної інтерпретації творів XIX сторіччя, – Верді, Пуччіні, а також французьких композиторів” [9, 97]. При вивченні Вагнера застосовувала цілком інший підхід до звукоутворення, спеціальну підготовку голосу. Тут потрібні підкреслення консонансів й надзвичайно чітка вимова, сила звучання. (Вважається, що слов’янські голоси вже самою своєю природною будовою не пристосовані до вагнерівської манери співу. Винятками, серед українців, були Соломія Крушельницька, Модест Менцинський, Іра Маланюк¹⁹).

1990 р. артистка створила стипендіальний фонд для кращих випускників Вищої школи у Граці. Внесок І. Маланюк у навчання співу цінується у Відні – її обирають членом почесного комітету Товариства приятелів музичних закладів Відня, її 70-річчя відзначається у пресі численними статтями та спогадами.

У 1994²⁰ та 1998 співачка відвідала рідну Україну. У Львові запропонувала прочитати курс

інтерпретації співу, поділитися досвідом, надала стипендії трьом вибраним українським студентам для трирічного навчання за кордоном. З цього часу зав’язалась тісна співпраця між Вищими музичними школами Грацу та Львова.

Висновки. Ірина Маланюк, українська співачка світового рівня, виконувала більшість мецо-сопранових і альтових партій сценічного і концертного репертуару: понад 85 оперних ролей, понад 50 кантатно-ораторійних партій, величезну кількість окремих арій, пісень і романсів композиторів різних стилів, епох і країн. Вона створила цілу галерею яскравих музичних образів на світовій сцені, позначених її індивідуальністю, стала визнаною виконавицею жіночих партій опер Вагнера, Моцарта, Глюка та ін., співала разом із найвидатнішими співаками і диригентами XX ст., виступала на найпрестижніших сценах Європи. І всюди, поруч з оперною арією, звучав у її виконанні український романс та народна пісня. Її вокально-виконавський універсалізм був досягнутий величезним зусиллям волі, у постійній і наполегливій праці.

Як свідчить автобіографія співачки та спогади сучасників, для неї була характерна постійна зануреність у вокально-мистецьке середовище. Її мислення, уява, емоції, артистична натура весь час, свідомо чи підсвідомо, “кружляли” навколо того, що робила і що хотіла робити – вона буквально “жила” вокальним мистецтвом. Це допомагало їй за феноменально короткий час вивчати нові оперні партії, блискуче виконувати їх “з однієї репетиції”, привносити в них своє індивідуальне бачення, швидко переключатись з одного сценічного образу та виконавського стилю на інший, поєднувати оперне вокально-драматичне виконавство з камерно-концертним, опановувати складну сучасну музику.

Феномен Іри Маланюк (вокально-виконавський універсалізм, творчий шлях, манера співу, особливості інтерпретації та акторської гри, метод викладання) потребують подальшого вивчення і популяризації, впровадження у сучасну

¹⁷ Серед них найвідоміші: Мар’яна Ліповшек, Гьотц Цеман, Гельмут Вільдгабер, Георгард Кенда, Мартін Клітман, Віллі Оберцаухер, Міка Кайяма, Брігітте Баума, Франціска Дрекслер, Едіт Зуханек та ін. [5, 239].

¹⁸ Серед них: Монтеверді, Кальдара, Паїзіелло, Скарлатті, Дауленд, Персел, Бах, Гендель, Глюк, Гайдн, Моцарт, Бетховен. Широко поставлені романтики від Шумана, Шуберта, Лєве до Гуно, Вольфа і Брамса. Далі йдуть Россіні, Доніцетті, Белліні, Берліоз, Дворжак, Чайковський, Мусоргський, Вагнер, Малер, Штраус, Рахманінов та ін.

¹⁹ Як вважають дослідники, опанувати голосом вагнерівську інтонаційність їй вдалося завдяки вродженому таланту, професійним навичкам, здобутим у педагогів найвищого рангу, величезній самостійній праці над розширенням діапазону, укріпленням найвищого й найнижчого регістрів, зміцненням й насиченням звучання [9, 97].

²⁰ Це був рік 75-річчя співачки й Львів влаштував велику урочисту імпрезу на сцені оперного театру, де доктор мистецтвознавства С.Павлишин виголосила реферат про життєвий і творчий шлях І. Маланюк, зачитала грамоту від кардинала УГКЦ М. Любачівського. Згодом, 1998 р. І. Маланюк було присвоєно звання Почесного професора Львівського ВМІ ім. М. Лисенка.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

українську навчальну практику, а життєвий шлях є гідним прикладом для наслідування наступним поколінням співаків.

1. Витвицький В. З династії золотих голосів // Нові дні. – 1972. – Червень.
2. Гнатишин А. Наша співачка // Диригент і композитор Андрій Гнатишин. Матеріали до біографії. – Відень, 1994. – С. 173 – 178.
3. Головащенко М. Ірина Маланюк // Борисенко В., Головащенко М., Кривошій О. Українки в історії. – К.: Либідь, 2004. – 328 с.
4. Лисенко І. Словник співаків України. – К.: Рада, 1997. – 354 с.
5. Маланюк І. Голос серця. Автобіографія співачки. – Львів: В-во “Collegium musicum” Львівського товариства Ріхарда Вагнера, 2001. – 306 с.
6. Мельник Л. “Підлітком мені пощастило слухати

Ірину Маланюк”: розмова з Йозефом Лінгартом, президентом Міжнародної асоціації Вагнерівських об’єднань // Львівська газета. – 2005. – 9 вересня.

7. Мирослав Скала-Старицький (автобіографічні нариси) / Зред., упоряд. і доп. на основі джерельних матеріалів Ігор Соневицький. – Львів, 2000. – 103 с.

8. Ничай О. Діяльність музичного товариства ім. Станіслава Монюшки у Станіславові // Записки НТШ. Праці Музикознавчої комісії – Львів, 2004. – Т. CCXLVII. – С. 455 – 464.

9. Павлишин С. Історія однієї кар’єри. – Львів, 1994. – 106 с.

10. Поміж Іспанією і Україною // Neue Tageszeitung. – 1962.

11. Черепанин М. Відень і українська музична культура 1918 – 1944 років // Записки НТШ. Праці Музикознавчої комісії – Львів, 2004. – Т. CCXLVII. – С. 465 – 477.

Стаття надійшла до редакції 06.11.2008.

УДК 37.035.3 – 053.6

Тетяна Цибар, асистент кафедри педагогіки та методики початкового навчання
Мукачівського гуманітарно-педагогічного інституту

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано місце і роль трудової діяльності у формуванні естетичної культури підлітків. Висвітлено важливе завдання школи та вчителя у розвитку трудової активності школярів, соціальної спрямованості трудової діяльності учнів, забезпеченні гармонійного розвитку особистості, формування у неї естетичної культури, естетичних смаків.

Ключові слова: світогляд, особистість, естетична культура, естетичні смаки, трудова діяльність.

Постановка проблеми. Одним із головних завдань освіти є саморозвиток естетичних здібностей, самореалізація особистості в різноманітних сферах діяльності. При цьому першочергове значення мають культура, мистецтво, мораль, етика, естетика, художня самодіяльність, трудова діяльність, прилучення вихованця до творчого пошуку, культурних, наукових досягнень людства і водночас формування високоморальної, вільної та відповідальної особистості.

З цієї позиції трудова діяльність займає важливе місце в процесі формування творчо активної особистості, здатної повноцінно сприймати прекрасне, гармонійне, досконале у житті, природі, мистецтві, жити і творити за законами краси, що в свою чергу є свідченням рівня естетичної культури особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У вітчизняній науці проблема праці й естетичного виховання знайшла відображення у творчій спадщині О. Духновича, М. Драгоманова, С. Руданського, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського. Різні аспекти трудової підготовки учнівської молоді загальноосвітньої школи розкриваються в дослідженнях В. Бербеца, Л. Денисенко, Г. Кондратука, В. Мадзігона, В. Сидоринка. У працях яких проводиться аналіз тих процесів, які характерні для трудової діяльності відповідно до державних стандартів із технології. Центром уваги багатьох науковців є питання удосконалення методики трудового навчання (В. Дідух, Л. Денисенко, Г. Левченко, Г. Терещук, Д. Тхоржевський та інші).

Мета статті – розкрити шляхи формування естетичної культури учнівської молоді в процесі